

ERASMUS-EDU-2021-PEX-COVE

Številka projekta: 101056023

Projekt AgriNext

Predlog fleksibilizacije poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja

Slovenija

Partnerji

BC Naklo - Biotehniški center
Naklo

OnP - On Projects
Advising, SL

COAG Jaén -
Coordinadora de
Organizaciones Agrarias

IES Galileo - Consejería
de educación - Junta de
Andalucía

CPI - Center RS za poklicno
izobraževanje

ARCTUR - Računalniški
inženiring, d.o.o.

SLOGA - Kmetijsko
gozdarska zadruga sloa
Kranj, z.o.o.

TUS - Technological
University of the Shannon:
Midlands Midwest

VUKA - Veleučilište u
Karlovcu

SKINK - Skink, d.o.o.

Izvleček

Predlagani model fleksibilizacije poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja je zasnovan za ustvarjanje trajnostnega ekosistema vseživljenjskega učenja na področju kmetijstva in omogoča vključevanje vsebin, znanj, veščin in drugih aktivnosti **večnamenskega kmetijstva** znotraj desetih področjih modela fleksibilizacije. Model je zasnovan v obliki sončnice in je prenosljiv tudi na ostala področja poklicnega in strokovnega izobraževanja, spodbuja inovacije, osebni in poklicni razvoj ter krepi povezave med izobraževalnim sistemom in trgom dela z namenom pospešenega prilagajanja vedno hitrejšim spremembam na področju večnamenskega kmetijstva in z njim povezanimi dejavnostmi. Model je osnovan na podlagi analize možnosti fleksibilizacije obstoječih sistemov v partnerskih državah projekta AgriNext (rezultat D2.1¹).

V projektu AgriNext znotraj delovnega sklopa fleksibilizacija šolskega sistema sta bila pripravljena dva dokumenta [Obstoječe prilagoditve in Predlogi za fleksibilizacijo poklicnega izobraževanja in usposabljanja na nacionalnih ravneh](#), ki sta bila predstavljena na interaktivnem posvetu **SODOBEN RAZVOJ POKLICEV ZA PODEŽELJE** in se je odvijal dne, 2. 2. 2024, na Biotehniškem centru Naklo. Svoja mnenja, opažanja in pripombe so podali udeleženci posveta: predstavniki Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, KGZ Kranj, delodajalci, predstavniki vodstva BC Naklo, predstavniki CPI, dijaki, študenti in ostali zainteresirani udeleženci (predstavniki CPI, dijaki, študenti in ostali zainteresirani).

¹ <https://www.agrinext-project.eu/en/about-the-project/results/>

Okrajšave/kratice

- CPI Center RS za poklicno izobraževanje
- C-VET Nadaljnje poklicno in strokovno izobraževanje in usposabljanje (ang. continuing -VET)
- I-VET Osnovno poklicno in strokovno izobraževanje in usposabljanje (ang. Initial - VET)
- KGZ Kmetijsko gozdarska zbornica
- NPK Nacionalne poklicne kvalifikacije
- VET Poklicno in strokovno izobraževanje (ang. vocational education and training)
- WBL Učenje na delovnem mestu (ang. work based learning)

Kazalo

1. Uvod.....	6
1.1. Namen predloga fleksibilizacije poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji	7
1.2. Večnamensko kmetijstvo v Sloveniji	7
2. Fleksibilizacija poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja	9
2.1. Fleksibilnost oblikovanja izobraževalnih programov in avtonomija šol.....	11
2.2. Fleksibilnost pri postopku vpisa	11
2.3. Fleksibilnost pri izvajanju in izvedbi izobraževalnega programa	12
2.4. Pristop, osredotočen na učenca; individualna podpora in načrti	13
2.5. Razdelitev programov na enote ali module	14
2.6. Vključevanje in razvoj kompetenc	14
2.7. Potrjevanje predhodnega znanja, priznavanje, prenos kreditnih točk in kvalifikacijski okvir	15
2.8. Vključevanje socialnih partnerjev in odzivanje na potrebe trga dela	15
2.9. Omogočanje horizontalne in vertikalne fleksibilnosti in prehodnosti	16
2.10. Preprečevanje zgodnjega opuščanja šolanja	16
3. Zaključek.....	18

1. Uvod

»V svetu prihodnosti bodo nepismeni tisti, ki se ne bodo naučili učiti.«

Alvin Toffler

AgriNext ali Inkubator kmetijske in podeželske odličnosti in platforma za izmenjavo kompetenc je Erasmus+ projekt. Cilj projekta je ustvariti fleksibilno učno okolje, ki se odziva na povpraševanje po veščinah na trgu dela na področju večnamenskega kmetijstva .

Kmetijski sektor zaznamujejo številne spremembe, ki zahtevajo prilagoditve. Za uspešno prilagajanje pa je potrebno medsektorsko sodelovanje vseh ključnih deležnikov.

Projekt AgriNext bo omogočil mednarodno izmenjavo znanj in kompetenc za doseganje odličnosti podeželja z inovativnimi pedagoškimi pristopi, vseživljenjskim učenjem, nenehnim strokovnim učenjem učiteljev/ trenerjev/ mentorjev ter dejavnostmi podjetniškega inkubatorja. Z izmenjavo dobrih praks na mednarodni ravni bodo posamezniki lahko pridobili dobre, inovativne ideje za osebni in poklicni razvoj.

Cilji projekta AgriNext so naslednji:

- Razvoj modela kariernega svetovanja (ang. GSM), ki se hitro prilagaja spreminjajočim potrebam na trgu dela;
- Integracija sistemskih sprememb na nacionalni ravni za fleksibilizacijo in odzivnost šolskega sistema;
- Opolnomočenje učiteljev za hiter odziv na povpraševanje na trgu dela;
- Vzpostavitev sistema sodelovanja za kontinuirano izmenjavo med delodajalci, učitelji, trenerji;
- Ustvarjanje fizičnega in virtualnega okolja za interakcijo, demonstracijo, razvoj in individualizacijo;
- Spodbujanje razvoja podeželja in vitalnosti, predstavitev možnosti večnamenskega kmetijstva ;
- Povečanje digitalnih kompetenc med učenci in učitelji.

Mednarodni projekt AgriNext želi vzpostaviti sistem sodelovanja kontinuirane izmenjave med delodajalci, učitelji, mentorji, dijaki, študenti in ostalimi deležniki z ustvarjanjem povezovalne platforme, ki omogoča interaktivno sodelovanje ter z vzpostavitvijo poslovnih inkubatorjev v vsaki partnerski državi vzpostaviti varno okolje za podporo inovacijam in razvoju projektov v kmetijstvu.

1.1. Namen predloga fleksibilizacije poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji

Predlog fleksibilizacije poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja za področje kmetijstva v Sloveniji, razvit v okviru projekta AgriNext, se osredotoča na potrebo po prilagodljivem izobraževalnem sistemu, ki se lahko **hitro odziva na spreminjajoče se zahteve trga dela tudi s področja večnamenskega kmetijstva**. Predlog zato poudarja pomen avtonomije šol pri prilagajanju učnih načrtov glede na lokalne potrebe in trende. Pristop, osredotočen na učenca, s pripravljenimi individualnimi načrti in podporo, omogoča vpis učencev skozi celo šolsko leto ter njihovo prehajanje med različnimi programi in ravni izobraževanja. Modularna struktura programov povečuje izbirnost in prilagodljivost učnih ciljev, kar omogoča bolj individualiziran pristop, kjer se učni načrti prilagajajo interesom in potrebam posameznikov.

Poleg tega predlog vključuje različne možnosti izvajanja programov, kot je učenje na delovnem mestu in uporaba sodobnih tehnologij za prilagodljivo izobraževanje. Aktivno sodelovanje delodajalcev (kmetije, kmetijske zadruga, kmetije z dopolnilnimi dejavnostmi itd) in drugih socialnih partnerjev je ključnega pomena za oblikovanje izobraževalnih procesov, kar pomaga pri preprečevanju zgodnjega opuščanja šolanja in zagotavlja, da učenci pridobijo poklicne, ključne in splošne kompetence. Pomemben del predloga je tudi vzpostavitev sistema za vrednotenje in priznavanje predhodno pridobljenih znanj in spretnosti, kar omogoča udeležencem lažje prehajanje med različnimi izobraževalnimi in poklicnimi potmi.

S predlogom fleksibilizacije poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji želimo vsem vpletenim v sistem izobraževanja, predvsem pa političnim odločevalcem, zakonodajalcem in njihovim izvajalcem, predstaviti različne nivoje, področja in možnosti hitrega odzivanja šolskega sistema na zahteve po znanju, spretnostih in kompetencah, ki jih odražajo spremembe na trgu dela s področja kmetijstva s poudarkom na večnamenskem kmetijstvu.

Dokument predlog fleksibilizacije poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja v Sloveniji je povzetek analize možnosti fleksibilizacije obstoječih sistemov v partnerskih državah projekta AgriNext in pripomb podanih na posvetu Sodoben razvoj poklicev za podeželje, ki v modelu poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja predstavi deset področij, kjer se lahko na različne načine in z vključevanjem različnih izvajalcev, izobraževalni sistem hitro in kontinuirano odziva na potrebe po znanju, veščinah in kompetencah na trgu dela s poudarkom na večnamenskem kmetijstvu (ang. multifunctional agriculture, MA).

1.2. Večnamensko kmetijstvo v Sloveniji

V resoluciji o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 - »Zagotovimo.si hrano za jutri« (ReSURSKŽ) pri točki ²1.1 Večnamensko kmetijstvo pred novimi izzivi piše *»Evropska in slovenska javnost sprejemata to večnamensko vlogo kmetijstva. Kmetijstvo se sooča z vedno novimi izzivi, ki izhajajo iz globalizacije svetovnega gospodarstva, rastočega števila prebivalstva in vpliva podnebnih sprememb.«*

Kmetijsko gospodarstvo je organizacijsko in poslovno zaokrožena celota kmetijskih zemljišč, gozdov, zgradb, opreme in delovne sile, ki se ukvarja s kmetijsko pridelavo in je enotno vodena, kar pomeni, da je enotno vodena pri delitvi dobička in izgub, ne glede na to, koliko oseb jo vodi. **Na kmetijskem gospodarstvu se lahko poleg osnovne dejavnosti, odvija tudi več različnih nekmetijskih dejavnosti, za katero v Sloveniji uporabljamo izraz večnamensko kmetijstvo.** Večnamensko kmetijstvo je opredeljeno kot dodajanje vrednosti osnovni kmetijski dejavnosti z

² Vir: <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=RESO80>

uvvedbo dopolnilnih dejavnosti na podlagi obstoječih virov kmetijskega gospodarstva. Koncept večnamenskega kmetijstva pomeni, da ima kmetijstvo poleg pridelave hrane tudi druge funkcije, kot so razvoj podeželskih krajin, ohranjanje naravne in kulturne dediščine, podpora podeželskemu gospodarstvu in krepitev preskrbe s hrano. Rezultati kažejo, da večnamensko kmetijstvo stabilizira ekonomsko stanje kmetijskih gospodarstev in prispeva k razvoju podeželskih območij, na katerih se nahajajo. Dopolnilna dejavnost je pravna oblika, s katero kmetje lahko vstopajo na trg.

2. Fleksibilizacija poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja

Pot do transformativnega in trajnostnega ekosistema za učenje.

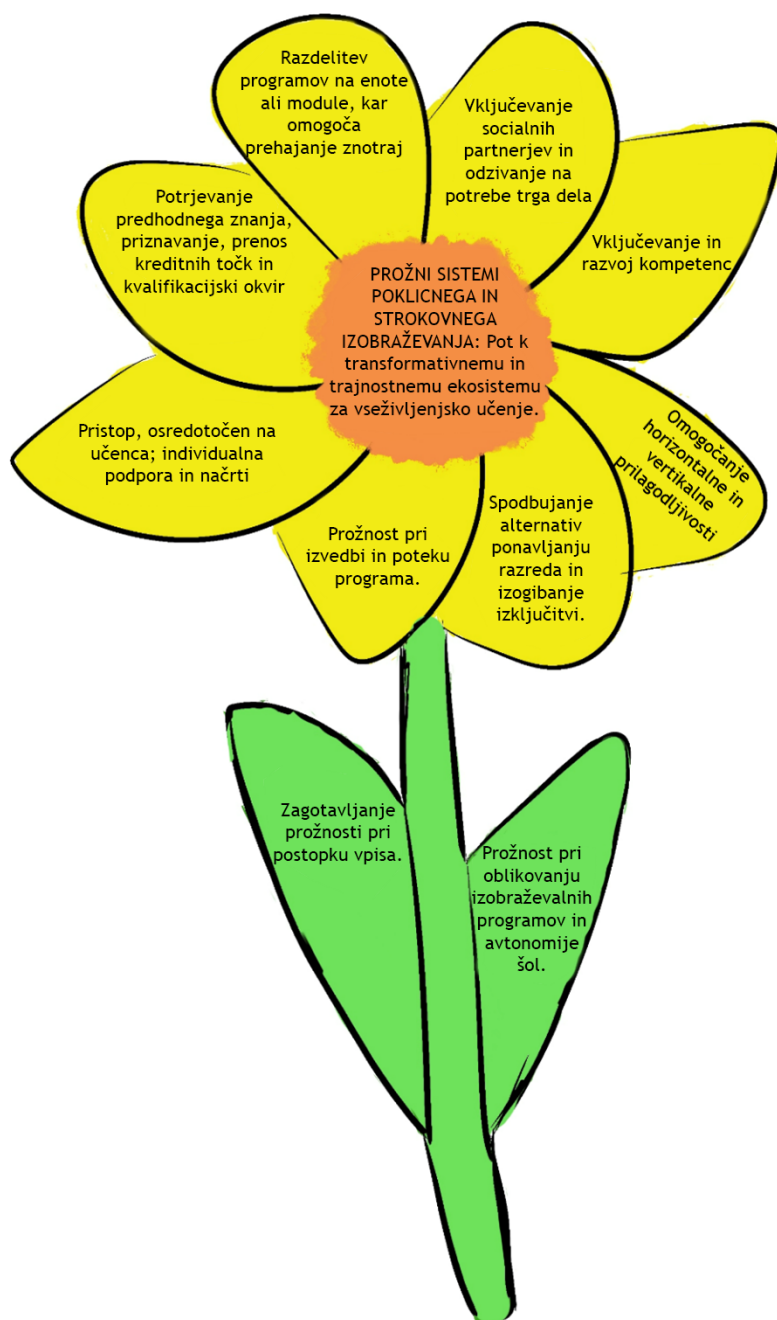
Prilagodljivi sistemi poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja (ang. VET) predstavljajo pot k transformativnemu in trajnostnemu ekosistemu za učenje. Lahko jih preoblikujemo v smislu spodbujanja različnih učnih poti, ki sledijo interesom udeležencev izobraževanj (dijaki, študenti, udeleženci izobraževanj formalnih in neformalnih izobraževanj odraslih, osebe s posebnimi potrebami) in trajnostni v smislu omogočanja vseživljenjskega učenja za vse, ki soustvarjajo sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja.

Fleksibilen izobraževalni sistem omogoča posameznikom gibanje med izobraževanjem, usposabljanjem in zaposlitvijo. To pomeni, da lahko udeleženci izobraževanj svojo izobraževalno pot prilagajajo svojim interesom in sposobnostim, tako v času svojega izobraževanja, kot tudi kasneje, ko je že vstopijo na svojo poklicno pot.

Model je bil pripravljen na podlagi rezultatov analize pogojev in primerov fleksibilizacije (raven zakonodaje in izvedbe) v štirih partnerskih državah projekta in je sestavljen iz 10 elementov, ki so med seboj povezani in se dopolnjujejo:

1. fleksibilnost pri načrtovanju izobraževalnih programov in avtonomija šol;
2. fleksibilnost pri postopku vpisa;
3. omogočanje horizontalne in vertikalne prehodnosti;
4. omogočanje različnih možnosti izvajanja programov;
5. razdelitev programa na module, kar omogoča izbirnost, prilagajanje in prenosljivost;
6. vključevanje in razvoj ključnih kompetenc;
7. individualiziran pristop pri načrtovanju in izvajanju izobraževanja;
8. vključevanje socialnih partnerjev in odzivanje na potrebe trga dela;
9. preprečevanje zgodnjega opuščanja šolanja;
10. priznavanje predhodnega znanja, prenos kreditnih točk in okvir kvalifikacij.

Model fleksibilizacije je zasnovan kot sončnica, katere osrednji del sovetja je sestavljena iz velikega števila posameznih cvetov, ki se združujejo. Metaforo povezanosti lahko prenesemo tudi na ustvarjanje ekosistema v katerem strokovnjaki, šole, učitelji, učenci, socialni partnerji in drugi zmanjšujejo ovire in povečujejo priložnost v smeri prepustnih sistemov izobraževanja in usposabljanja. Le skupaj lahko ustvarjamo fleksibilen sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja, ki se odziva na aktualne izzive na področju kmetijstva in z njim povezanih panog. Ta pa je pot do transformativnega in trajnostnega izobraževanja in usposabljanja, ki omogoča vseživljenjsko učenje in razvoj kompetenc vseh vključenih.

Slika 1: Model fleksibilizacije sistema poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja (ang. VET) - Sončnica.

2.1. Fleksibilnost oblikovanja izobraževalnih programov in avtonomija šol

Fleksibilnost oblikovanja izobraževalnih programov ter učnih načrtov/katalogov znanj in avtonomija šol tvorita stabilno osnovo za odzivnost in prilagodljivost na številnih ravneh izobraževalnega procesa. Politika oblikovanja izobraževalnih programov poteka v dialogu s šolami, Ministrstvom za vzgojo in izobraževanje, Ministrstvom za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije, Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Centrom RS za poklicno izobraževanje, delodajalci, strokovnimi in panožnimi združenji ter drugimi socialnimi partnerji in omogoča poleg obveznih modulov tudi izbirne module in pripravo modulov odprtega kurikula. Odprti kurikulum omogoča šolam, da se hitro odzovejo na potrebe delodajalcev in udeležencev izobraževanja, ki lahko izbirajo med različnimi vsebinami, določenimi na nacionalni ali šolski ravni. Na ta način si lahko ustvarjajo svojo kombinacijo kompetenc, ki ustrezajo potrebam na tgu dela ali lastni kmetijski dejavnosti.

Prilagajanje učnih načrtov/katalogov znanj programov »Gosposar na podeželju«, »Kmetijsko podjetniški tehnik«, »Živilsko prehranski tehnik«, »Upravljanje podeželja in krajine«, in podobni se nanaša tudi na praktično izobraževanje z delom (ang. *work based learning* - WBL), ki poteka deloma na šoli, deloma pa v realnem delovnem okolju: kmetijah, kmetijskih zadrugah itd. V dogovoru z udeležencem izobraževanja, mentorjem v kmetijskem podjetju in organizatorjem praktičnega izobraževanja se lahko delež praktičnega usposabljanja z delom v programih srednjega poklicnega izobraževanja poveča iz obveznih 24 do 53 tednov. Pomembno je upoštevati dejanske potrebe in zmožnosti delodajalcev ter znanje in sposobnosti udeležencev izobraževanj, ne pa nekritično slediti trendom politike in teoretičnim dokumentom.

Na izvedbeni ravni imajo šole: učitelji/mentorji/profesorji visoko stopnjo avtonomije glede vključevanja sodobnih strokovnih vsebin ter pedagoških oblik in metod dela.

Na posvetu so bili podani sledeči predlogi:

- Boljša uravnoteženost med teorijo in prakso v prid slednje.
- Sistematično in sprotno upoštevanje potreb delodajalcev v zvezi z znanjem, spretnostmi in kompetencami, ki jih potrebuje udeleženec izobraževanj po zaključku šolanja, ob vstopu na trg dela.
- Upoštevanje gospodarskih, okolijskih in družbenih trendov in usmeritev v kmetijstvu skladno z raznimi strateškimi dokumenti: večnamensko kmetijstvo (MA), precizno kmetijstvo, krožno kmetijstvo
- Boljše povezovanje gospodarstva in šolstva preko Medpodjetniških izobraževalnih centrov, inkubatorjev in drugih oblik sodelovanja na šolski, lokalni in nacionalni ravni.

2.2. Fleksibilnost pri postopku vpisa

Togi vpisni pogoji in roki za prijavo lahko ovirajo udeležbo v poklicnem in strokovnem izobraževanju in usposabljanju, zato je prilagodljivost v postopku vpisa drugi pomemben element, ki gradi trdne osnove fleksibilnega sistema poklicnega in strokovnega izobraževanja.

Da bi lahko omogočili fleksibilen vpis, je pred tem potrebno usposobiti pedagoške delavce, za uporabo individualiziranega načina dela od priprave individualnega načrta dela za vsakega dijaka, preko njihovega udejanjanja in spremljanja. Tako dijakom za vpis v željene programe oz. prehod z enega programa na drugega oz. iz ene stopnje na drugo pod določenimi dogovorjenimi pogoji ni potrebno čakati celo šolsko leto.

To učencem, zlasti tistim, ki se zaradi različnih vzrokov niso pravočasno vpisali ali so se kasneje zaradi prezahtevnosti premislili, omogoča, da začnejo z izobraževanjem kadar koli med šolskim letom.

Na posvetu so bili podani sledeči predlogi in ugotovitve:

- Boljše možnosti vpisa iz višješolskega v visokošolski študij znotraj primerljivih programov znotraj biotehniškega področja, predvsem med različnimi ustanovami (boljše sodelovanje med univerzami in centri strokovno poklicnega izobraževanja).
- Rezultati nacionalnega preverjanja znanja v osnovnih šolah so lahko ovira pri željenem vpisu v srednjo šolo.

2.3. Fleksibilnost pri izvajanju in izvedbi izobraževalnega programa

Izobraževalni sistem za poklicno in strokovno izobraževanje in usposabljanje omogoča izvajanje programov v različnih okoljih: v šoli in pri delodajalcu kot praktično usposabljanje z delom ali v dualnem načinu izobraževanja z drugačnimi obveznostmi delodajalca. Bistveno je, da šole pri izvajanju programa v svojem okolju ne zožijo zakonskih možnosti, ki jih imajo ampak jih čimbolj izkoristijo in se povezujejo z lokalnim, nacionalnim in mednarodnim okoljem.

Izobraževanje poteka znotraj uradno določenega šolskega koledarja, ki določa začetek in konec pouka, šolske počitnice in ostale proste dni, kar pa se ne ujema z rastno dobo, oskrbo in predelavo rastlin in žival.

Katalogi znanj oz. učni načrti opredeljujejo učne rezultate, ki jih je treba tekom izobraževanja doseči. Vodstvo, učitelji, mentorji in ostali vključeni v izobraževanje pa lahko izbirajo različne pedagoške pristope, učne metode in vsebine ter jih prilagajajo potrebam učencev in delodajalcev.

Učenje s pomočjo sodobne tehnologije omogoča različne metode kot so učenje na daljavo in kombinirano učenje z različnimi izvedbenimi modeli, uporabo simulacij, umetne inteligence kar omogoča, da udeleženci izobraževanj prilagodijo svoj čas, prostor in tempo učenja.

Medpodjetniški izobraževalni centri imajo posebej opremljene učilnice in druge primerne prostore, ki omogočajo udeležencem izobraževanj, da se aktivno vključujejo v praktično izobraževanja, sodelujejo v podjetniških inkubatorjih in različnih projektih (npr. Erasmus+).

Na posvetu so bili podani sledeči predlogi:

- Šolski koledar bi moral biti za določene programe kot so npr. kmetijstvo, naravovarstvo, hortikultura bolj prilagodljiv potrebam, ki jih določena stroka ima (npr. sezona kmetijstva je predvsem v poletnem času, v času počitnic).
- Modularno zastavljeni izobraževalni programi omogočajo boljšo povezavo med teorijo in prakso, ki pa velikokrat ni izvedljiva v »željeni obliki« zaradi pomanjkanja kadra, opreme, prostorov zato je potrebno zagotoviti "najem" oziroma "menjavo" kadrov, prostorov in opreme med različnimi šolami, podjetniki, zavodi, agencijami itd. s poudarkom na razvoju večnamenskega kmetijstva (npr. vabljeni predavanja, predavanja na kmetiji z dopolnilnimi dejavnostmi).
- Sistemska rešitev, ki omogoča večjo vključenost mentorjev in podjetnikov v šolski pouk in prenos praktičnih znanj, spretnosti in izkušenj na udeležence izobraževanj.
- Stalna motiviranje izvajalcev izobraževanj (učitelji, mentorji itd.) za sodelovanje z delodajalci in lokalno skupnostjo, vključevanjem novih vsebin in učnih metod

- Udeležencem izobraževanj, predvsem kmetijskih strok, ki so vključeni v delo na kmetijah z dopolnilnimi dejavnostmi in drugih primernih deloviščih, omogočiti prilagojen, kombiniran pouk (v času sezonskih opravil pouk lahko poteka na daljavo)

2.4. Pristop, osredotočen na učenca; individualna podpora in načrti

Udeleženci izobraževanj se največ naučijo, ko so motivirani in aktivno pristopajo k učenju, k kritičnemu razmišljanju, raziskovanju in praktičnemu usposabljanju v čim bolj realnem delovnem okolju kot so kmetije z dopolnilnimi dejavnostmi. To zahteva fleksibilnost pri dojemanju učenja ter opredelitvi vlog učitelja/predavatelja in udeleženca/učenca. Pristop, osredotočen na učenca, zahteva spremembo vloge učitelja. Učitelji ustvarjajo podporno učno okolje za učence in imajo bolj vlogo mentorja, motivatorja, svetovalca. Taka vloga od učiteljev zahteva dodatna didaktična znanja, ki omogoča individualiziran pristop, tako da lahko udeleženci/učenci v polni meri pridobivajo znanje ter razvijajo svoje spretnosti, sposobnosti, potencialne in osebnostne lastnosti. V ta namen lahko izkoristijo učna posestva kot odlične primere učilnic na prostem, ki omogočajo reševanje realnih problemov, povezovanje teorije in prakse, med vrstniško podporo v varnem in spodbudnem učnem okolju.

Formalni kmetijski izobraževalni programi v poklicno tehniškem izobraževanju in usposabljanju ponujajo različne možnosti delne individualizacije kot so **izbirni moduli v odprtem kurikulumu** oz. v naboru neformalnih izobraževanj, izbira delodajalca pri praktičnem usposabljanju ter nabor obveznih izbirnih vsebin.

Individualizacija je prisotna tudi pri organiziranju dodatne strokovne pomoči učencem s posebnimi potrebami, učno pomočjo učiteljev, vrstniško pomočjo, pomočjo prostovoljcev in drugo.

Na posvetu so bili podani sledeči predlogi:

- S priporočili s strani Ministrstva za vzgojo in izobraževanja ali celo z zakonsko ureditvijo lahko podpremo individualizacijo z ukrepi kot so npr. individualni učni načrti.
- Sestavljanje individualnega izobraževalnega programa iz različnih izbirnih modulov in drugih dejavnosti, z možnostjo povezovanja z drugimi šolami in izobraževalnimi ustanovami.
- Omogočanje izbire delodajalca in raznolikost delovnih mest za praktično usposabljanje z delom z možnostjo predhodnega pogovora med udeležencem izobraževanj in delodajalcem/kmetom in nosilcem dopolnilnih dejavnosti znotraj kariernih centrov ali podjetniških inkubatorjev.
- Različni načini vključevanja udeležencev izobraževanj/učencev v prenos znanja, spretnosti in izkušenj: med vrstniško učenje.
- Upoštevanje predhodno pridobljenega znanja, spretnosti in kompetenc tudi v rednih šolskih programih
- Stalno izboljševanje in uvajanje novih znanj, spretnosti, splošno sprejetih načel/usmeritev v obliki prečnih kompetenc (digitalizacija, umetna inteligenca, trajnostni razvoj, podnebne spremembe)

2.5. Razdelitev programov na enote ali module

Programi poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja so modularno sestavljeni, kar omogoča udeležencem izobraževanj boljšo povezavo med teorijo in prakso ter večjo izbirnost in prehajanje med posameznimi programi. Tako razdelitev programov na module omogoča, da se poklicno izobraževanje in usposabljanje hitreje prilagaja spremembam na trgu dela saj zagotavlja ustrezna znanja in spretnosti za zaposlitev. Modularne strukture so lahko organizirane kot obvezni, izbirni, strokovni ali temeljni moduli.

Modularne strukture v poklicnem in strokovnem izobraževanju in usposabljanju temeljijo na kreditnem sistemu, ki temelji na učnih rezultatih in omogoča napredek ter priznavanje in potrjevanje tudi neformalnega učenja.

Na posvetu so bili podani sledeči predlogi:

- Razvoj izbirnih modulov vezanih na večnamensko kmetijstvo v že obstoječe kmetijske programe kot npr. »vloga in pomen večnamenskega kmetijstva v Sloveniji«, »oblike dopolnilnih dejavnosti na kmetiji«, »podjetniške in vodstvene veščine v večnamenskem kmetijstvu«, »primeri dobrih praks večnamenskega kmetijstva in implementacija« itd.
- Moduli, ki se zaradi premajhnega števila prijavljenih ne izvajajo, naj se izvajajo na individualiziran, prilagojen način ali v sodelovanju z izobraževanjem odraslih in tako omogočijo udeležencem izobraževanj, da pridobijo željena znanja, spretnosti in kompetence
- Sodelovanje delodajalcev, učiteljev, udeležencev izobraževanj in lokalne skupnosti ter drugih deležnikov pri oblikovanju izbirnih modulov in drugih aktivnosti znotraj izobraževalnih programov, ki omogočajo prilagajanje izobraževanja potrebam delodajalcev in samozaposlenih.

2.6. Vključevanje in razvoj kompetenc

S poklicnim in strokovnim izobraževanjem in usposabljanjem (VET) učenci pridobivajo poklicne in ključne kompetence, ki združujejo znanje, spretnosti in stališča. To povečuje njihovo zaposljivost, podpira osebni razvoj in čustveno inteligenco ter spodbuja interdisciplinarnost, kritično mišljenje in aktivno državljanstvo.

Pri razvoju in dostopu do kompetenc moramo upoštevati sledeče:

- Kompetence so individualne in kolektivne (sodelovalno učenje in strokovno znanje).
- Kompetence se pridobivajo v okviru formalnega, neformalnega in priložnostnega izobraževanja (izkustveno učenje). Na področju kmetijstva mnogi udeleženci vstopajo z dragocenimi izkušnjami in predznanjem, ki ga je potrebno upoštevati.
- Kompetence pomenijo poznavanje in obvladovanje svojega dela. Tudi socialna interakcija postane bolj izrazita (timsko učenje).
- Kompetence pomenijo prilagodljivost, toleranco do negotovosti, odgovornost in pozitiven odnos do sprememb..
- Kompetence zahtevajo nenehno evalviranje, ocenjevanje in razvoj. Ocenjevanje je tako samoocenjevanje, kot zunanje ocenjevanje.
- Kompetence so odvisne od konteksta, zato je ocenjevanje kompetenc povezano s prevladujočimi vrednotenji in delovnim okoljem.

Na posvetu so bili podani sledeči predlogi:

- V času vzgoje in izobraževanja je potrebno privzgojiti in pridobiti kompetence potrebne za osebnostno rast, socialne veščine, odgovorne komunikacije in čustvene inteligence.
- Kompetence potrebne za delovanje v sodobnem svetu so kritična presoja informacij, interdisciplinarno razmišljanje, kritično razmišljanje, družbena vključenost.
- Kompetence za delovanje v večnamenskem kmetijstvu (MA) so tiste vezane na razvoj osnovnih kmetijskih panog, kot tudi razvoj in ustanavljanje dopolnilnih dejavnosti, podjetništvo, marketing, vodenje in usklajevanje različnih dejavnosti, mreženje z lokalnim okoljem, spremljanje strategij in razvojnih trendov na lokalni, nacionalni in evropski ravni.

2.7. Potrjevanje predhodnega znanja, priznavanje, prenos kreditnih točk in kvalifikacijski okvir

Resnična fleksibilnost mora udeležencem izobraževanj omogočiti prenos in nadgradnjo vseh vrst predhodnih učnih rezultatov, pridobljenih v formalnem, neformalnem ali priložnostnem okolju, ne glede na to, ali so se učili v šoli, na delovnem mestu ali v prostem času. Priznavanje predhodnega znanja pomeni vrednotenje učnih izidov, bodisi iz formalnega izobraževanja bodisi iz neformalnega ali priložnostnega učenja, ki so bili pridobljeni pred vložitvijo prošnje za vrednotenje.

Enoten sistem za priznavanje predhodnega znanja (z možnostjo prenosa v formalno izobraževanje) in razvoj orodij za samoocenjevanje bi lahko bila pomembna pri fleksibilizaciji in individualizaciji izobraževanj. Za udeležence izobraževanj je "ta širši pogled" na to, kaj se šteje za ustrezno znanje zelo pomembno in motivacijsko .

Pri tem imajo nacionalna ogrodja kvalifikacij (NOK) pomembno vlogo, saj razvrščajo kvalifikacije po nizu ravni, ki temeljijo na učnih izidih. Ravni NOK odražajo, kaj naj bi imetnik certifikata ali diplome vedel, razumel in bil sposoben narediti. S povezovanjem ali "sklicevanjem" na NOK z EQF lahko učenci in delodajalci primerjajo ravni kvalifikacij, ki se podeljujejo doma in v drugih državah.

Na posvetu so bili podani sledeči predlogi:

- Enoten sistem za priznavanje predhodnega znanja z možnostjo prenosa v formalno izobraževanje je pomemben element pri fleksibilizaciji in individualizaciji izobraževanj. Za udeležence izobraževanj je "ta širši pogled" na to, kaj se šteje za ustrezno znanje zelo pomembno in motivacijsko .
- Razvoj samoevalvacijskih orodij za pridobljena znanja in veščine

2.8. Vključevanje socialnih partnerjev in odzivanje na potrebe trga dela

Vključevanje socialnih partnerjev v sisteme poklicnega in strokovnega izobraževanja prispeva k izboljšanju rezultatov na trgu dela in reševanje potreb delodajalcev po znanju, spretnostih in kompetencah. Sodelovanje s socialnimi partnerji se načrtuje strateško in dolgoročno. Socialni partnerji imajo pomembno vlogo pri oblikovanju politik in sprejemanju odločitev saj sodelujejo pri oblikovanju posebnih programov, razvoju poklicnih standardov, oblikovanju učnih načrtov, vajeništvu, učenju na delovnem mestu, ocenjevanju itd.

Njihovo aktivno sodelovanje v sistemu poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja lahko:

- Učinkovito posreduje med delom in izobraževanjem.
- Pomaga prepoznati nove poklicne standarde in zahteve glede kvalifikacij v podjetjih.
- Zagotovi, da se kvalifikacije poklicnega in strokovnega izobraževanja priznavajo v državi, vse pogosteje pa tudi zunaj njenih meja.
- Pomaga pri oblikovanju novih izobraževalnih programov in spodbujanju učnih procesov v šolah, dualnih sistemih itd.
- Z mentorstvom dijakom in študentom na praktičnem usposabljanju z delom ali mentorstvom pri projektih, diplomah lahko prispevajo k razvoju dobro usposobljenih bodočih zaposlenih in omogočijo razvoj nekaterih kompetenc, ki jih na kmetijskih šolah ni mogoče pridobiti.

Na posvetu so bili podani sledeči predlogi:

- Vključevanje mentorjev na praktičnem usposabljanju z delom pri spremljanju poklicne poti udeležencev izobraževanj.
- Sistemsko vključenje mentorjev v izobraževalne programe mentorstva in usposabljanje učiteljev strokovnih in praktičnih predmetov na kmetijah z dopolnilnimi dejavnostmi in drugih primernih deloviščih.
- Sistemsko spremljanje dijakov in študentov na njihovi karierni poti, tudi po zaključku šolanja (pridobitev soglasij za spremljanje zaradi varovanja osebnih podatkov).

2.9. Omogočanje horizontalne in vertikalne fleksibilnosti in prehodnosti

Pri določanju napredovanja srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja (ang. I-VET) in nadaljnega izobraževanja (C-VET) ne bi smelo biti omejitev. Prehod med različnimi izobraževalnimi sektorji (formalno, neformalno, priložnostno) in ustanovami mora biti sistemsko omogočen in olajšan. Z vseživljenjskim učenjem razvijamo poklicne in ključne kompetence, ki nam omogočajo slednje napredka v posameznih kmetijskih panogah, ohranjanje konkurenčnosti, ustvarjalno reševanje poklicnih in zasebnih problemov, ter socialno vključenost. Udeleženci izobraževanj naj imajo možnost, da po lastni presoji prehajajo med različnimi ravni: krajšimi in daljšimi izobraževalnimi programi srednjega poklicnega, srednjega strokovnega, višješolskega in visokošolskega izobraževanja ter izobraževanjem odraslih. Sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij omogoča priznavanje neformalno in priložnostno pridobljenega znanja za celo paleto nacionalnih poklicnih kvalifikacij ki živijo v praksi itd.

Na posvetu so bili podani sledeči predlogi:

- Sporazumi o povezovanju med izvajalci izobraževanj (redno izobraževanje, izobraževanje odraslih) in individualni načrti izobraževanja, ki upoštevajo pridobljene stopnje izobrazbe, kvalifikacije in ovrednoteno pridobljeno neformalno in priložnostno znanje v skladu s karierno potjo udeleženca izobraževanj.

2.10. Preprečevanje zgodnjega opuščanja šolanja

Možnosti za preprečevanje ponavljanja letnika so na primer individualna podpora pri učenju, učenje v majhnih skupinah, tutorstvo ali svetovanje, sodelovalno učenje, podpora vrstnikov, povečan delež praktičnega usposabljanja pri delodajalcu, sodelovanje staršev, vzpostavitev pozitivnih odnosov med učitelji in učenci, sodelovanje pri obšolskih dejavnostih, podpora razredne skupnosti itd.

Ponavljanje letnika naj se, zaradi dokazanih negativnih učinkov za učenje, uporablja le v izjemnih okoliščinah. Če se zaradi posebnih okoliščin to vseeno zgodi, predlagamo sprotno spremljanje napredka in zagotavljanje dejavnosti, ki spodbujajo razvoj socialnih spretnosti ponavljavcev, da se zagotovi pozitiven vpliv ponavljanja na učence.

Na posvetu so bili podani sledeči predlogi

- Pedagoška pogodba med šolo, udeležencem izobraževanja in straši (če oseba ni polnoletna) o dodatnem času dokončanja obveznosti in nudenju različnih oblik pomoči ter pripravi individualnega načrta izobraževanja.
- Individualna pedagoška pogodba med šolo, dijakom in starši (še oseba ni polnoletna) in delodajalcem, ki omogoča izobraževanja na delovnem mestu z večjim deležem pouka pri delodajalcu.
- Organiziranje medvrstniške pomoči znotraj razredne skupnosti in na nivoju šole.

3. Zaključek

Hiter razvoj tehnologij kot so digitalizacija in umetna inteligenca, podnebne spremembe, trajnostni razvoj in uresničevanje njegovih ciljev znotraj posameznih kmetijskih panog, razvoj samih kmetijskih tehnologij, vključujoča in pravična družba, stabilna oskrba s hrano so zahteve današnjega časa, ki jim moramo nenehno slediti in se jim prilagajati. Hkrati so slovenske kmetije zelo majhne in večinoma na območjih z omejenimi možnostmi kmetovanja (kar 76% vseh kmetijskih površin) zaradi česar je število zaposlenih na posamezni kmetiji majhno in ni mogoča specializacija. Tako so kmetije primorane skrbeti tako za raznoliko kmetijsko proizvodnjo in pogosto še predelavo (v kar jih sili majhnost in omejene možnosti kmetovanja), kot tudi promocijo in prodajo svojih proizvodov. Da bi lahko sledili tem spremembam, ki se izražajo na trgu dela je potrebno, da se sistem poklicnega in strokovnega izobraževanja stalno odziva in prilagaja novim tehnologijam, novim načinom trženja in komunikacije s potrošniki ipd., prav tako pa vsi, ki so v ta sistem vključeni. V prvi vrsti pa učitelji, mentorji, vodstvo šol in ostali pedagoški delavci, mentorji pri delodajalcih in udeleženci izobraževanj. Vsi ostali deležniki kot so politični odločevalci, lokalno okolje in nenazadnje starši pa naj bodo predvsem v podporo in pomoč.

Na posvetu se **SODOBEN RAZVOJ POKLICEV ZA PODEŽELJE** je bilo v okviru delavnic izpostavljenih nekaj splošnih priporočil, ki sledijo trendom sodobne družbe:

- **Potrebna je individualizacija in sodelovanje z deležniki:** več komunikacije in sodelovanja, dolgoročno povezovanje, vključevanje delodajalcev v učni proces (predstavljanje delodajalcev, predstavitev njihovih dejavnosti,...) in omogočanje udeležencem izobraževanj, da izberejo praktično izobraževanje oz. PUD v skladu s svojimi interesi znotraj kariernih centrov in drugih povezovalnih oblik (npr. inkubator). Mentorji - izvajalci prakse morajo biti pedagoško usposobljeni za delo z udeleženci izobraževanj (dijaki, študenti, odrasli udeleženci).
- **Pomen razvoja ključnih kompetenc udeleženci izobraževanj** pridobivajo ključne kompetence v rednem izobraževanju in delovnem okolju, predvsem se morajo usposobiti za prevzemanje odgovornosti, razviti čustveno inteligenco in kritično presojati informacije.
- **Odperti izobraževalni programi z odprtim kurikulumom, ki se določa na ravni šole naj se ohranijo, saj omogočajo** načrtovanje v sodelovanju z različnimi deležniki (udeleženci izobraževanj, delodajalci, lokalno skupnostjo, strokovnjaki in znanstveniki itd.). Odprti kurikulum lahko vključuje tudi rezultate (kot so razviti kurikulumi za krajše izobraževalne programe) iz različnih mednarodnih projektov, kot tudi, da dijaki obiskujejo tečaje namenjene izobraževanju odraslih..
- **Ustvarjanje učne skupnosti:** Vzpostavljanje dobrih odnosov med učitelji in udeleženci izobraževanj ter krepitev spodbudnega učnega okolja kot je skrb za skupnost v razredu, sprejemanje vseh učencev, poudarjanje vrstniške podpore, spoštljive komunikacije, timskega dela itd.
- **Podpora učiteljem pri obvladovanju poklicnega in vsakodnevnega stresa:** učitelji so vsakodnevno izpostavljeni izzivom odločanja, neprimerne vedenja in pomanjkanja motivacije učencev. Ustrezna strokovna podpora bi prispevala k njihovem dobremu počutju, delu in motivaciji. Prenos odgovornosti za učenje na dijake in navezovanje splošnih in znanj in ključnih kompetenc na poklicne in strokovne kompetence lahko poveča motivacijo za učenje in razbremeni učitelje
- **Ozaveščanje o pomenu poklica v sedanjosti in prihodnosti:** šole morajo ustvariti spodbudno učno okolje in imeti dobro tehnično opremljene učilnice in delavnice za

izvajanje vaj in praktičnega pouka. Pomembna je stalna promocija poklicev s poudarki na zelenih delovnih mestih in možnostih ustvarjanja novih poklicnih možnosti. Te možnosti bodo podpirale naslednje aktivnosti projekta (Green job = dream job in podjetniški inkubator).

